

การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGY SKILLS FOR BUDDHIST
DISSEMINATION OF OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS

พระครูสังฆกิจวิริยะ (ปราบศึก วิจิตรศักดิ์)*,

พระณัฐภัทร เจริญรักษ์, พระก้องเกียรติ แซ่ลิ่ม

Phrakrusangkrakitviriya (Prabsuek Vicittasak)*,

Phra Natthapat Charoenrak, Phra Kongkiat Sealim

วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Dhammaduta College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

Received April 10, 2026; Revised May 6, 2026; Accepted May 12, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาประเทศ ความแตกต่างทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ภายใต้บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและขยายโอกาสการเข้าถึงพระธรรมคำสอนอย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนเกิดความศรัทธาและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง พระธรรมทูตสายต่างประเทศมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อแพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญ ได้แก่ การผลิตสื่อดิจิทัล การปรับเนื้อหาธรรมะให้สอดคล้องกับบริบทสากล การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการยึดมั่นในจริยธรรมดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเผยแผ่ ขณะเดียวกัน ยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม และส่งเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ ดังนั้น การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลของพระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพและขยายผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดในบริบทโลกยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การเผยแผ่, เทคโนโลยีดิจิทัล, พระธรรมทูตสายต่างประเทศ

Abstract

This academic article aims to present the development of digital skills for the dissemination of Buddhism by overseas Dhammaduta monks, who serve as a crucial mechanism in driving the propagation of Buddhism across various countries. These contexts involve differences in social, cultural, and technological dimensions. In a rapidly changing global environment, digital technology plays a significant role in communication and in expanding access to Buddhist teachings more widely, thereby promoting faith among Buddhists and enabling proper practice. Overseas Dhammaduta monks need to develop digital

skills in order to effectively apply them in disseminating Buddhism through media platforms. The focus is on developing key competencies, including digital media production, adapting Dhamma content to align with international contexts, cross-cultural communication, and adherence to digital ethics. These are all essential factors in enhancing the quality of dissemination. At the same time, such integration contributes to fostering mutual understanding across cultures and strengthening faith in Buddhism at the international level. Therefore, the development of digital technology skills among overseas Dhammaduta monks is an important approach to improving the efficiency and expanding the impact of Buddhist dissemination in the context of the digital age.

Keywords: Dissemination, Digital Technology, Overseas Dhammaduta Monks

บทนำ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงบริบทและฉากทัศน์ทางสังคม ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสื่ออยู่ตลอดเวลา อีกทั้งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารก็เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและชัดเจนยิ่งขึ้น ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ซึ่งทำให้สังคมต้องเผชิญกับความผันผวนในลักษณะของโลกแบบ VUCA ต่อมาเมื่อผู้คนสามารถปรับตัวและก้าวผ่านวิกฤตดังกล่าวได้แล้ว สังคมโลกก็ได้ก้าวเข้าสู่บริบทใหม่ที่มีความเปราะบางและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เรียกว่า BANI World องค์การคณะสงฆ์ซึ่งเป็นสถาบันขนาดใหญ่และมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ต้องเผชิญกับวิกฤติและความท้าทายต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันเช่นเดียวกัน ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมเดิม กิจของสงฆ์ยังคงยึดติดกับรูปแบบเดิม เช่น การเทศนาธรรมที่เนื้อหาซ้ำซาก ไม่สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ และขาดการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับวิถีชีวิต ส่งผลให้พระพุทธศาสนาดูห่างไกลจากชีวิตประจำวันของประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ไม่ให้ความสำคัญกับวัดและพระสงฆ์ลดลง (พระสมชาย ส่วโร และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม โดยมีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการเผยแผ่ ทั้งนี้ มีพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นผู้ดำเนินการตามนโยบายของมหาเถรสมาคม ขณะเดียวกัน การกิจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศดำเนินการผ่านคณะพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งเป็นกำลังหลักในการออกไปเผยแผ่ในนานาประเทศ โดยมีสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ทำหน้าที่กำกับดูแลตามกรอบนโยบายที่มหาเถรสมาคมกำหนดและมีพระพรหมโมลี (สุชาติ ธรรมรตโน) ดำรงตำแหน่งประธานสำนักงานดังกล่าว

ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับมอบหมายจากมหาเถรสมาคมให้ดำเนินโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2538 เป็นต้นมา โดยจัดขึ้นปีละ 1 รุ่น ซึ่งมีวิทยาลัยพระธรรมทูต และกองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานอธิการบดี เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการฝึกอบรมและประสานงาน ร่วมกับสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตลอดจนองค์กรเครือข่ายพระธรรมทูตในต่างประเทศหลายแห่ง ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในหลักพุทธธรรมให้แก่พระสงฆ์ผู้เข้ารับการอบรม พร้อมทั้งเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาประเทศอย่างกว้างขวาง เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายสู่สังคมโลก (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2569)

ในการประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2569 ที่ประชุมมีมติให้สนองพระสังฆราชโบาย โดยกำหนดให้ภารกิจคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประมวลเป็น 4 กลุ่มภารกิจหลัก ได้แก่ กลุ่มภารกิจด้านการปกครอง และฐานข้อมูล กลุ่มภารกิจด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มภารกิจด้านการเผยแผ่ การส่งเสริม การปฏิบัติธรรม และงานพระธรรมทูต และกลุ่มภารกิจด้านสาธารณูปการและศาสนสมบัติ ทั้งนี้ กำหนดให้ งานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจที่คณะสงฆ์ทุกภาคส่วนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเกื้อกูลชุมชน และตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2569) จะเห็นได้ว่า งานพระธรรมทูตได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจน ดังนั้น พระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพระสังฆราชโบายดังกล่าว และขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระธรรมทูตสายต่างประเทศมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการออกไป ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทต่างประเทศ ซึ่งมีสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจาก ประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมี บทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและการเผยแผ่ในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ โดยเฉพาะประเทศปลายทางบางแห่งที่มีความก้าวหน้าทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ยิ่งส่งผลให้พระธรรมทูตจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของตน เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมุ่งนำเสนอการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึงการปฏิบัติการสอนธรรมในพุทธศาสนา โดยใช้รูปแบบและวิธีการ ที่ไม่ขัดต่อพระวินัย และสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติของพระสงฆ์ อันเป็นกระบวนการทำให้หลักธรรม คำสอนแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง การเผยแผ่พุทธศาสนาจึงหมายถึงการดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาแพร่หลาย มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย และน้อมนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม (กรมการศาสนา, 2540)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการประกาศพระธรรมคำสอนโดยยึดหลักประโยชน์และความสุข ของมหาชนเป็นสำคัญ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานพระพุทธโอวาทแก่พระสาวกชุดแรกให้จาริกไปประกาศ พรหมจรรย์เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก และเพื่อความเกื้อกูลแก่ทั้งมนุษย์ และเทวดา พร้อมทั้งกำชับมิให้ไปในเส้นทางเดียวกันสองรูป อันสะท้อนถึงความมุ่งหมายในการกระจายธรรมะ ให้เข้าถึงผู้คนอย่างทั่วถึง แนวทางดังกล่าวได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ สุขแก่มนุษยตามพุทธประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในภพหน้า และประโยชน์ สูงสุด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ขณะเดียวกัน เป้าหมายสูงสุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามแผนแม่บท มุ่งให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ายังคงดำรงอยู่และมีบทบาทในบริบทของสังคมโลก โดยพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนสามารถน้อมนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อันเอื้อต่อการสร้าง สังคมแห่งสันติสุข พร้อมทั้งเสริมสร้างศรัทธา ความรู้ และแนวปฏิบัติที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา อีกทั้ง ยังมุ่งให้ เป็นต้นแบบของประเทศที่ดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งในระดับโลก และส่งเสริมให้สังคมพระพุทธศาสนา เป็นสังคมแห่งสันติสุข (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมที่หลากหลาย ส่งผลให้สิ่งต่าง ๆ พัฒนาไปจากรูปแบบเดิม การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในลักษณะเดิมจึงไม่อาจตอบสนองต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้คนในสังคมได้

ดังนั้น พระสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกทางสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สามารถปรับตัวและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน พระพุทธศาสนาจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการธำรงรักษาบทบาทและคุณค่า ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับตัวของพระพุทธศาสนาในบริบทดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแผ่คำสอน การจัดการเรียนการสอนธรรมะในรูปแบบออนไลน์ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม การปรับตัวดังกล่าวยังคงมีข้อท้าทายในด้านการรักษาความบริสุทธิ์ของพระธรรมคำสอน ตลอดจนการสร้างความน่าสนใจเพื่อดึงดูดผู้คนในสังคม พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ ในการเผยแผ่คำสอน เพื่อให้ยังคงมีบทบาทสำคัญและสามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตของผู้คนในยุคดิจิทัล (กนกวรรณ ปรีดีเปรม, 2567) ซึ่งล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่พระสงฆ์ควรตระหนักและร่วมกันขับเคลื่อน

กล่าวโดยสรุป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการถ่ายทอดพระธรรมคำสอนโดยยึดประโยชน์สุขของมหาชนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธาและน้อมนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมแห่งสันติสุข อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปรับตัวด้วยการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่ในการสื่อสารธรรมะ เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญในสังคมยุคดิจิทัล

อิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล

ปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจ และเป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการพัฒนาเชิงดิจิทัลอย่างยั่งยืนของประเทศ โดยมีบทบาทในการยกระดับการพัฒนาในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการและการดำเนินงานขององค์กรในทุกระดับ (พรธีรา เขียวเชิงงาน, 2562)

ในบริบทดังกล่าว เป็นที่ประจักษ์ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในยุคที่สื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญ ส่งผลให้การเผยแผ่จำเป็นต้องปรับตัวโดยอาศัยเครื่องมือและช่องทางใหม่ ๆ เพื่อขยายการเข้าถึงให้กว้างขวางและสอดคล้องกับความต้องการยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากการศึกษาของพระครูโกวิทธรธวาทิ และคณะ (2567) ได้เสนอแนวทางสำคัญไว้ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยพระสงฆ์ควรได้รับการอบรมและเสริมสร้างทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงการเผยแผ่ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล
3. การพัฒนาเนื้อหาให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยปรับรูปแบบและภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในสังคมดิจิทัล
4. การเป็นแบบอย่างในโลกออนไลน์ โดยแสดงบทบาทผู้นำทางจริยธรรมในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม
5. การพัฒนาวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เทคโนโลยีแก่ชุมชน
6. การส่งเสริมการศึกษาและวิจัยด้านพระพุทธศาสนาดิจิทัล เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับผู้รับสาร

7. การส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชันทางพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงธรรมะของประชาชนผ่านสื่อออนไลน์

ในงานวิชาการของพระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ (2567) ได้สะท้อนว่า การปรับตัวของพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีความซับซ้อนตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่ได้อย่างเหมาะสม ผ่านการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ธรรมะ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่ การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปแล้ว อิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาในทุกภาคส่วน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการองค์กร ในบริบทของพระพุทธศาสนา เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทต่อการเผยแผ่ธรรมะ โดยเฉพาะผ่านสื่อออนไลน์ที่ช่วยขยายการเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะดิจิทัลและปรับรูปแบบการสื่อสารให้สอดคล้องกับยุคสมัย

บทบาทของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

ความหมายของพระธรรมทูต ตามทฤษฎีของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ หมายถึง พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก โดยนำหลักธรรมเข้าหาประชาชนในทุกพื้นที่ เป็นพระภิกษุที่ผ่านการฝึกอบรมทั้งด้านวิธีการและหลักการอธิบายธรรมะ อีกทั้งเป็นผู้มีความรู้ดีและปฏิบัติดี ทำหน้าที่เสมือน “ทูตทางธรรม” กล่าวคือ เป็นผู้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่แก่ประชาชนถึงถิ่นที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ พระธรรมทูตสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พระธรรมทูตในประเทศ และพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

พระธรรมทูตเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ให้จาริกไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกล ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเข้าสู่จิตใจของประชาชน โดยเฉพาะพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์ผู้ผ่านการฝึกอบรมด้านความรู้และความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศอย่างเคร่งครัด เพื่อให้สามารถประกาศพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนเป็นที่แพร่หลายในนานาอารยประเทศ (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2552) ในที่นี้ พระธรรมทูตสายต่างประเทศถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยต้องอาศัยขันติบารมีและความเสียสละในการนำหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเผยแผ่อย่างกว้างขวาง ทั้งยังทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวพุทธในนานาอารยประเทศ ปัจจุบันยังมีความต้องการพระธรรมทูตผู้เสียสละไปปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่มากขึ้นทุกปี เนื่องจากจำนวนวัดและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นในทุกทวีป (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2568) งานธรรมทูตต้องดำเนินไปด้วยจิตแห่งความรัก ความอดทน และความเสียสละ เมื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ควรพยายามสร้างความเข้าใจร่วมกันในทุกฝ่ายและร่วมมือกันหาทางแก้ไขอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ควรมีการส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจแก่พระธรรมทูตอย่างต่อเนื่องอย่างรึกตาม สิ่งสำคัญคือการยึดมั่นในพระธรรมวินัย มีอาจารย์ธรรมาจารย์ และตระหนักถึงศรัทธาของประชาชนผู้ให้การอุปถัมภ์ โดยมุ่งสร้าง รักษา และเจริญศรัทธาให้ดำรงอยู่ (พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตโตโสภณ), 2547) ดังนั้น พระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยทำหน้าที่แทนพระสงฆ์ไทยในการนำพระธรรมคำสอนไปเผยแผ่ให้แพร่หลายในนานาประเทศอย่างกว้างขวาง

ในปัจจุบัน พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ภายใต้นโยบายของมหาเถรสมาคม โดยมีสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับเครือข่ายองค์กรสงฆ์ในต่างประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลและดำเนินการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ไทยที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศและได้รับมอบหมายให้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่แก่ประชาชนในต่างประเทศนั้น ดำเนินไปภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์ไทยและองค์กรความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนในประเทศต่าง ๆ ได้รับรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา (พระมหาสุเทพ สวาทมโน, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นกลไกสำคัญในการขยายพระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก โดยทำหน้าที่เผยแผ่พระธรรมคำสอนเชิงรุกแก่ประชาชนในนานาประเทศ พระธรรมทูตจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม รวมทั้งมีความอดทน และเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อให้การเผยแผ่เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระดับนานาชาติ

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาดังกล่าว สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ดังปรากฏในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

จากภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ จากการศึกษาค้นคว้าเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพด้านการสื่อสารและการเผยแผ่ โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. พัฒนาทักษะการผลิตสื่อดิจิทัล พระธรรมทูตสายต่างประเทศควรมีความสามารถในการสร้างและผลิตสื่อบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก และพอดแคสต์ เพื่อถ่ายทอดหลักธรรมให้เข้าใจง่าย น่าสนใจ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง
2. ปรับเนื้อหาหลักธรรมให้สอดคล้องกับบริบทสากล พระธรรมทูตสายต่างประเทศควรนำเสนอหลักธรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในระดับนานาชาติ
3. เสริมสร้างทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พระธรรมทูตสายต่างประเทศจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถอธิบายธรรมะให้สอดคล้องกับพื้นฐานความคิดและความเชื่อของผู้ฟังในแต่ละสังคม
4. ยึดมั่นในจริยธรรมดิจิทัล พระธรรมทูตสายต่างประเทศควรใช้เทคโนโลยีบนพื้นฐานของความถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับพระธรรมวินัย พร้อมทั้งคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือ และภาพลักษณ์ที่ดีของพระพุทธศาสนาในระดับสากล

สรุป

พระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีอย่างชัดเจน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เทคโนโลยีจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและขยายการเข้าถึงพระธรรมคำสอนอย่างกว้างขวาง มุ่งส่งเสริมให้เกิดศรัทธาและการปฏิบัติที่ถูกต้อง อันก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารธรรมะให้มีความทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในบริบทปัจจุบัน โดยพระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องพัฒนาทักษะสำคัญ ได้แก่ การผลิตสื่อดิจิทัล การปรับเนื้อหาธรรมะให้สอดคล้องกับบริบทสากล การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการยึดมั่นในจริยธรรมดิจิทัล ทั้งนี้ ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม และส่งเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ ดังนั้น การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับภารกิจของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสังคมโลกยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ปรีดีเปรม. (2567). พระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล: การปรับตัวและความท้าทาย. วารสารพุทธจิตวิทยา, 9(4), 711–722.
- กรมการศาสนา. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พรธีรา เชี่ยวเชิงงาน. (2562). บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูโกวิทอรธเถาภิ และคณะ. (2567). บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 เรื่อง “พระพุทธศาสนากับปัญญาประดิษฐ์ (AI)”. (น. 160–165). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ. (2567). การสะท้อนมุมมองเทคโนโลยีกับการเผยแผ่พุทธศาสนา. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(2), 377–393.
- พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน. (2561). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมชาย ส่วโร และคณะ. (2565). ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 13(2), 63–77.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2547). วันวิสาขบูชา วันสันติภาพแห่งโลก. พุทธจักร, 58(6), 17–19.
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2552). พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 15. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2568). พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 31. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2554-2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2569). มส. เคาะนโยบายปี 69 ปฏิรูปคณะสงฆ์ 12 ข้อ คมเข้มวัดมณฑล-ดันฐานข้อมูลดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2569, จาก <https://tncdb.org/news/2247>.